

BALANS DAN TASHQARI OPERATSIYALARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.

O‘zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi bank hisobi, auditi va nazorati magistranti Normurodova Dilnoza Erdon qizi

Annotatsiya: Balansdan tashqari operatsiyalar moliyaviy hisobotlarda to‘g‘ridan-to‘g‘ri aks ettirilmaydigan, lekin tashkilotning moliyaviy holatiga ta‘sir ko‘rsatadigan operatsiyalardir. Ular ko‘pincha risklarni boshqarish, moliyaviy resurslarni optimallashtirish va investitsiya strategiyalarini amalga oshirishda qo‘llaniladi. Ushbu tezisda balansdan tashqari operatsiyalarning hisobini takomillashtirish yo‘llari va usullari ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: bank, balans, hisob, moliya, operatsiyalar, moliyaviy shaffoflik, investorlar, strategiyalar.

Аннотация: Внебалансовые операции – это операции, которые не отражаются непосредственно в финансовой отчетности, но влияют на финансовое положение организации. Их часто используют при управлении рисками, оптимизации финансовых ресурсов и реализации инвестиционных стратегий. В данной дипломной работе рассматриваются пути и методы совершенствования расчета забалансовых операций.

Ключевые слова: банковское дело, баланс, счет, финансы, операции, финансовая прозрачность, инвесторы, стратегии.

Abstract: Off-balance sheet operations are operations that are not directly reflected in financial statements, but affect the organization's financial position. They are often used in risk management, optimization of financial resources and implementation of investment strategies. This thesis examines the ways and methods of improving the calculation of off-balance sheet operations.

Keywords: banking, balance sheet, account, finance, operations, financial transparency, investors, strategies.

KIRISH.

Balansdan tashqari operatsiyalar, masalan, ijaraga olish, garovlar, sarmoyalar va boshqa moliyaviy majburiyatlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu operatsiyalarni hisobga olish jarayoni murakkab bo‘lishi mumkin, chunki ular ko‘pincha moliyaviy hisobotlarda to‘g‘ri aks ettirilmaydi. Bu esa tashkilotlarning moliyaviy holatini baholashda qiyinchiliklar tug‘dirishi mumkin. Shuning uchun, balansdan tashqari operatsiyalarni hisobga olishni takomillashtirish, moliyaviy shaffoflikni oshirish va investorlar ishonchini mustahkamlash uchun muhim ahamiyatga ega. Balansdan

tashqari operatsiyalarni samarali hisobga olish, shuningdek, tashkilotlarning strategik qarorlar qabul qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Balansdan tashqari operatsiyalar, asosan, quyidagi turlarga bo'linadi:

Tashkilotlar aktivlarni ijaraga olib, ularni balansda aks ettirmasdan foydalanishlari mumkin. Bu usul moliyaviy ko'rsatkichlarni yaxshilashga yordam beradi.

Tashkilotlar o'z aktivlarini garov sifatida qo'yib, yangi mablag'lar olishlari mumkin. Bu holatda, garov sifatida qo'yilgan aktivlar balansda aks ettirilmaydi.

Tashkilotlar boshqa kompaniyalarga sarmoya kiritish orqali o'z moliyaviy ko'rsatkichlarini yaxshilashlari mumkin. Bunday sarmoyalar ko'pincha balansdan tashqari hisobga olinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI.

Balansdan tashqari operatsiyalarni hisobga olishda xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga amal qilish muhimdir. Bu standartlar, operatsiyalarni to'g'ri va aniq aks ettirishga yordam beradi. Tashkilotlar balansdan tashqari operatsiyalar bo'yicha alohida hisobotlar tayyorlashlari kerak. Bu hisobotlar, investorlar va manfaatdor tomonlarga operatsiyalarning ta'sirini tushunishga yordam beradi. Balansdan tashqari operatsiyalar bilan bog'liq risklarni aniqlash va boshqarish uchun maxsus strategiyalar ishlab chiqish zarur. Bu, tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi. Hisob-kitob jarayonlarini avtomatlashtirish va zamonaviy moliyaviy dasturlarni joriy etish, balansdan tashqari operatsiyalarni hisobga olishni osonlashtiradi. Bu, ma'lumotlarni tez va aniq tahlil qilish imkonini beradi. Tashkilot xodimlarini balansdan tashqari operatsiyalarni hisobga olish bo'yicha muntazam ravishda o'qitish va malaka oshirish, ularning bilim va ko'nikmalarini oshiradi. Bu, operatsiyalarni to'g'ri va samarali hisobga olishga yordam beradi. Balansdan tashqari operatsiyalarni doimiy ravishda monitoring qilish va tahlil qilish, tashkilotning moliyaviy holatini yaxshilashga yordam beradi. Bu jarayon, operatsiyalarning samaradorligini baholash va zarur choralarni ko'rish imkonini beradi.[2]

MUHOKAMA VA NATIJALAR.

Balansdan tashqari operatsiyalar moliyaviy hisobotlarda to'g'ridan-to'g'ri aks ettirilmaydigan, lekin tashkilotning moliyaviy holatiga ta'sir ko'rsatadigan operatsiyalardir. Ushbu operatsiyalar bir qator risklar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Balansdan tashqari operatsiyalar likvidlikni kamaytirishi mumkin, chunki ular ko'pincha kelajakdagi to'lovlarni talab qiladi. Agar tashkilotning naqd pul oqimi yetarli bo'lmasa, bu muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. [1]

Agar tashkilot balansdan tashqari operatsiyalar orqali qarz olgan bo'lsa, qarz beruvchilar bilan bog'liq risklar paydo bo'ladi. Agar tashkilot o'z majburiyatlarini bajara olmasa, bu kredit riskini oshiradi. Balansdan tashqari operatsiyalarni boshqarish murakkab bo'lishi mumkin. Agar tashkilot bu operatsiyalarni to'g'ri boshqara olmasa,

bu moliyaviy yo‘qotishlarga olib kelishi mumkin. Balansdan tashqari operatsiyalarni amalga oshirish jarayonida xatolar yoki kamchiliklar yuzaga kelishi mumkin, bu esa operatsion samaradorlikni pasaytiradi. Balansdan tashqari operatsiyalar ko‘pincha shaffoflikni kamaytiradi. Agar investorlar yoki manfaatdor tomonlar bu operatsiyalarni tushunmasa, tashkilotning obro‘sigacha zarar yetkazishi mumkin. Balansdan tashqari operatsiyalarni hisobga olishda regulyatorlar tomonidan qo‘yilgan talablar va standartlarga rioya qilmaslik, jarimalar yoki boshqa jazolarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu, ayniqsa, moliyaviy tashkilotlar uchun muhimdir. Balansdan tashqari operatsiyalar bozor sharoitlariga ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Masalan, iqtisodiy inqiroz yoki bozorning o‘zgarishi, tashkilotning balansdan tashqari operatsiyalaridan kelib chiqadigan risklarni oshirishi mumkin. Balansdan tashqari operatsiyalar ko‘pincha risklarni boshqarish uchun ishlatiladi, lekin ular o‘zlari ham yangi xavflarni keltirib chiqarishi mumkin. Masalan, aktivlarni ijaraga olish yoki garov sifatida qo‘yish, yangi risklarni keltirib chiqarishi mumkin.[4]

Balansdan tashqari operatsiyalar ko‘plab imkoniyatlar yaratishi mumkin, lekin ular bilan bog‘liq risklarni ham e'tiborsiz qoldirish mumkin emas. Tashkilotlar ushbu risklarni aniqlash, baholash va boshqarish uchun samarali strategiyalar ishlab chiqishlari zarur. Bu, o‘z navbatida, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash va investorlar ishonchini oshirishga yordam beradi.[3]

XULOSA.

Balansdan tashqari operatsiyalar hisobini takomillashtirish, tashkilotning moliyaviy holatini yaxshilash va risklarni boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega. Hisobga olish standartlarini yangilash, hisobot berish tizimini yaxshilash, risklarni boshqarish, texnologiyalarni joriy etish, ta'lim va malaka oshirish, shuningdek, monitoring va tahlil qilish orqali tashkilotlar balansdan tashqari operatsiyalarni samarali hisobga olishlari mumkin. Bu, o‘z navbatida, investorlar va manfaatdor tomonlar uchun shaffoflikni oshiradi va tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Omonov A.A., Karaliyev T.M. *Banklarda buxgalteriya hisobi. T., MOLIIYA –IQTISOD 2014 y.*
2. Navruzova K.N., Karimov N.G‘., Ortiqov U.D. *Banklarda buxgalteriya hisobi VIP POLIGRAF.T., 2013 y.*
3. Navruzova K.N., Ortikov O.A. *Naqd pulsiz hisob-kitoblar va to‘lov tizimi. CHo‘lpon.2014y*
4. Navruzova K.N. *Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika T., MOLIIYA – IQTISOD 2010 y.*
5. Temirov A.A. *Banklarda buxgalteriya hisobi va operatsion texnika T., TDIU 2010 y.*